

NEKROLOGY

Mihajlo Rostohar

(30. 7. 1878—5. 8. 1966)

Na Goleku u městečka Krška zemřel 5. srpna 1966 slovinský psycholog a zasloužilý pracovník česko-slovinské kulturní vzájemnosti, prof. Mihajlo Rostohar, který dlouhá léta působil na českých vysokých školách, zvláště na brněnské universitě.

Jeho jméno se začalo objevovat v slovinském tisku po ukončení universitních studií ve Štýrském Hradci r. 1905, kdy uveřejnil v sborníku *Iz naroda za narod úvahu Poedinec in celota, etika, znanost, verstvo*, zejména pak v době bojů o slovinskou universitu r. 1909. Po promoci na vídeňské universitě r. 1906 přišel r. 1907 na českou universitu do Prahy, kde tehdy studovalo přes 200 slovinských vysokoškoláků, aby jako mimořádný posluchač navštěvoval přednášky Masarykovy a Drtinovy, jejichž spisy stále více působily na jugoslávskou mládež. V době bojů o slovinskou universitu v Lublani, kdy vídeňská vláda používala jako jeden z hlavních argumentů proti jejímu povolení výmluvu, že Slovinci nemají dostatek vlastních vysokoškolských učitelů, bylo žádoucí, aby se na všech rakouských universitách habilitovalo co nejvíce mladých slovinských vědeckých pracovníků. V Praze se přihlásil k habilitaci Rostohar. V červenci roku 1909 podal si žádost o *veniam docendi* z filosofie na filosofické fakultě české university. Komise, jejíž členy byli T. G. Masaryk, Fr. Drtina a Fr. Čáda, schválila jeho habilitační spis a po předepsaném řízení bylo po různých překážkách 17. VII. 1911 rakouským ministerstvem schváleno usnesení profesorského sboru české university. Bojovalo se tehdy o příští slovinskou universitu a Rostohar také přednášel v Praze hlavně pro slovinské posluchače; později vedl také psychologickou laboratoř ve fyziologickém ústavu lékařské fakulty. Po válce se vrátil do Prahy, kde zprvu pracoval na neurologickém oddělení lékařské fakulty; od r. 1923 přednášel na filosofické fakultě nové brněnské university filosofii a psychologii, stal se zde r. 1924 mimořádným a r. 1931 řádným profesorem psychologie a vybudoval Ústav psychologický. V Brně působil — ovšem s přestávkou za okupace — do r. 1949. Za okupace se podílel na odbojové práci a pomáhal Jihoslovanům uprchlým z Německa k jugoslávským partyzánům. Když mu r. 1942 hrozilo zatčení, přešel sám přes Rakousko do Slovinska, kde se zapojil do protifašistického boje. V posledním roce války byl internován, ale uprchl, a přeplavav přes svůj vysoký již tehdy věk v zimě Sávu, dostal se na Gorjance k partyzánům a zúčastnil se bojů za osvobození. Po válce se vrátil sice na universitu do Brna a r. 1948 byl zvolen rektorem nové Vysoké školy sociální, ale r. 1949 v období tíživého napětí mezi Československem a Jugoslávií odešel zpět do své vlasti. Rok poté byl jmenován profesorem psychologie na lublaňské universitě, kde pak založil katedru psychologie a od r. 1952 vybudoval moderní experimentální psychologický ústav. V osmdesátí letech odešel do důchodu, ale přednášel ještě tři roky; pak se na Goleku zcela věnoval dokončení a vydávání svých dlouho připravovaných vědeckých spisů.

Rostoharovy vědecké názory se vytvářely z počátku pod vlivem Brentana (ve Vídni) a jeho žáka Meinonga (v Štýrském Hradci) a zejména lipského profesora Wundta, zakladatele experimentální (fyziologické) psychologie. Experimentální psychologii

nikdy neopustil a pracoval jejími postupy zejména v pedopsychologii, ale v teoretické interpretaci jevů se později sblížil se strukturní a celostní psychologií, založenou Diltheyem, spíše v podobě zastávané následovníky Diltheyovými, ale usiloval překonat její idealismus. Rostohar se habilitoval na základě práce *Teorie hypotetického soudu* (vyšla v Praze 1910 v překladu Karla Vondráčka), a k problematice soudu se vracel často i později. Rychlé uznání získala tehdy jeho slovinštiná, lublaňská *Znanstvenou knjižnicí* v Praze r. 1909 vydaná vědecká příručka *Uvod v znanstveno mišljenje*, kterou předložil původně jako habilitační práci. Je to nástin logiky rozvržen do čtyř dílů, obsahující nejen náčrtek elementární logiky, ale i noetiky a hlavní rysy vědosloví. Rok nato vyšla jeho učebnice pro střední školy *Logika kot znanstvena propedeutika*. V rukopise zůstal jeho *Slovinštiný filosofický slovník*, obsahující slovinštiné filosofické názvosloví. Po první světové válce, zejména po svém zakotvení v Brně, vydal několik svých stěžejních prací, z nichž uvedme aspoň *Studie z vývojové psychologie* (1928) a *Psychologické základy počátečního čtení* (1934) vedle dlouhé řady studií v časopisech a sbornících (jejich soupis do r. 1938 je v IV. ročníku časopisu *Psychologie*). Po druhé světové válce pak rychle za sebou vyšly v Lublani jeho díla *Stavek in misel* (1953), *Prispevki k psihologiji* (1960), *Začetno čitanje po analitični metodi* (1961), *Osnove obče psihologije* (1961), *Psihologija* (1965), *Socialna psihologija* (1965) aj.

V Brně založil r. 1935 a vedl *Psychologii*, časopis pro teoretickou i užitou psychologii; v ní uveřejnil řadu svých zásadních článků z vývojové a strukturní psychologie i práce svých brněnských žáků; z nich nejvýznamnější je člen kor. Vilém Chmelař, vedoucí oddělení pro vývojovou psychologii *Pedagogického ústavu ČSAV*.

Jeho strukturní pojetí psychologie jej do jisté míry sblížovalo — vedle osobních přátelských pout — se strukturní jazykovědou a literární vědou, která se významně uplatnila právě v Brně, a obrátila jeho pozornost k problémům psycholingvistickým, z nichž uvádíme studie *O struktuře větných významů v Slově a slovesnosti 1937* a *Význam pádů z hlediska psychologického* v časopise *Psychologie*, č. 6—7 (1940/42). *Strukturní psychologie v duchu Rostoharově* byla již také pokládána za pomocnou vědu při poznávání slovesně umělecké struktury (F. Wollman).

Těmito pracemi zasáhl i do jazykovědy a literární vědy zejména slovanské. O kulturní a vědecké vztahy mezislovanské, zvláště česko-slovinské usiloval od samých počátků své činnosti (také československé sjezdy pedologické rozšířil na obecně slovanské r. 1933 v Brně a r. 1937 v Lublani); zastával přitom vždy jasnou pokrokovou linii.

Již v mládí byl příslušníkem pokrokového studentského hnutí slovinského a poznání politického a myšlenkového vývoje českého za pobytu v Praze ještě jej posílilo v boji proti rakouskému útlaku a tehdejšímu slovinskému klerikalismu a v jeho obětavé práci za národní a kulturní rozvoj Slovinců, jak o tom svědčí jeho četné vlastní příspěvky a překlady článků Masarykových a Drtinových v nových časopisech slovinských, tak v čas. *Veda* (který založil r. 1911 spolu s Iv. Prijateljem, A. Kramerem a Bog. Vošnjakem) a *Napredna misel* (který začal vydávat v Kršku po svém rozchodu s *Vedou* 1912) a v mnoha jiných časopisech a novinách slovinských i českých. To, zač v mládí bojoval, se realizovalo až v jeho stáří. Proto šel vždy a ve všem s mladými — v mládí i v stáří, v míru i ve válce, v společenském životě a ve vědě. Ještě v pozdním věku vchoval v Lublani svému národu přes sto mladých psychologů, na něž čekaly ústavy, školy i závody. A ti ho milovali jako svého dobrého přítele, jak ukázal jeho pohřeb i po-smrtné vzpomínky v slovinských novinách a časopisech.

Oton Berkopec (Praha)